

नेपाल सरकार
शिक्षक सेवा आयोग
माध्यमिक तह खुल्ला प्रतियोगितात्मक विषयको पाठ्यक्रम -२०७६
विषय: संस्कृतभाषा पूर्णाङ्क १०० समय: ३ घण्टा

खण्ड: क

प्रकरणमेकम् : संस्कृतभाषाया विद्यालयस्तरीयस्य पाठ्यक्रमपाठ्यपुस्तकयोरध्ययनम्

- १.१. संस्कृतभाषाया: पाठ्यक्रमस्य परिचयः
- १.२. संस्कृतभाषाया: पाठ्यक्रमस्य तत्त्वानि
- १.३. संस्कृतभाषाया: पाठ्यक्रमस्य शिक्षणोपलब्धानि विशिष्टोद्देश्यानि
- १.४. संस्कृतभाषाया: पाठ्यक्रमपाठ्यपुस्तकयोरन्तःसम्बन्धः
- १.५. संस्कृतभाषाया: पाठ्यपुस्तकस्य अन्येषां पाठ्यपुस्तकानाञ्च मध्ये भिन्नता

प्रकरणं द्वितीयम् : संस्कृतभाषाया: स्वरूपम्

- २.१. संस्कृतभाषाया: परिचयः, उत्पत्तिः, विकासक्रमो वर्तमानस्थितिश्च
- २.२. भाषाविज्ञानस्य दृष्ट्या संस्कृतभाषाया महत्त्वम्
- २.३. संस्कृतस्य भाषिकचिन्तनस्य परम्परा
- २.४. वैदिकलौकिकसंस्कृतभाषयोरन्तःसम्बन्धो भिन्नता च
- २.५. नेपालस्य राष्ट्रभाषासु संस्कृतस्य प्रभावः सम्बन्धश्च

प्रकरणं तृतीयम् : संस्कृतभाषाशिक्षणे शैक्षणिकसामग्रीणामुपयोगः

- ३.१. शिक्षकनिर्देशिकाया आवश्यकता महत्त्वञ्च
- ३.२. पाठ्यक्रमपाठ्यपुस्तकयोः शिक्षकनिर्देशिकायाश्च अन्तःसम्बन्धः
- ३.३. रूपचन्द्रिकामरकोशयोरन्येषां कोषाणाञ्च प्रयोगः
- ३.४. शैक्षणिकसामग्रीणां प्रकाराः प्रयोगविधिश्च
- ३.५. शिक्षणप्रक्रियायां श्रव्यदृश्यसामग्रीणां सञ्चारसूचनाप्रविधेः प्रयोगः

प्रकरणं चतुर्थम्:संस्कृतभाषाशिक्षणे शैक्षणिकयोजनानिर्माणं भाषिकमूल्याङ्कनम्

- ४.१. शैक्षणिकयोजनायाः प्रकाराः
- ४.२. उपचारात्मकपद्धतिः शिक्षणक्रमे प्रयोगः
- ४.३. विद्यार्थिमूल्याङ्कनस्योद्देश्यम्, प्रकाराः, साधनानि च
- ४.४. मूल्याङ्कने विशिष्टीकरणतालिकानिर्माणं प्रयोगश्च
- ४.५. प्रश्नपत्रोत्तरकुञ्जकयोर्निर्माणं प्रयोगविधिश्च

प्रकरणं पञ्चमम् : संस्कृतव्यकरणशिक्षणम्

- ५.१. वर्णानामुच्चारणस्य व्यवस्था, संज्ञासन्धिज्ञानञ्च (सूत्रार्थज्ञानेन सहितम्)
- ५.२. रूपसिद्धिप्रक्रियासहितं रूपावलिज्ञानम्

- ५.२.१. अजन्तपुलिङ्गो (राम, सर्व, कतर, अन्य, अन्यतर, पूर्व, उभ, उभय, द्वितीय, निर्जर, पाद, दन्त, मास, विश्वपा, हाहा, हरि, सखि, पति, कति, पपी, बहुश्रेयसी, प्रधी, नी, सुधी, शम्भु, गुरु, वायु, क्रोष्टु, भानु, अतिचमू, स्वयम्भू, धातु, पितृ, नृ, भ्रातृ, गो)
- ५.२.२ अजन्तस्त्रीलिङ्गो (रमा, सर्वा निशा, मति, बुद्धि, गौरी, वाणी, लक्ष्मी, नदी, श्री, स्त्री, मति, धेनु, वधू, मातृ, स्वसृ)
- ५.२.३ अजन्तनपुंसकलिङ्गो (ज्ञान, फल, हृदय, आस्य, मांस, वारि दीधि, अस्थि, सानु, ज्ञातृ, प्रद्यो)
- ५.२.४. हलन्तपुलिङ्गो (व्यूह, अनडुह, सुदिव, किम्, इदम्, चतुर, राजन् मघवन्, श्वन्, युवन्, पथिन् मथिन्, ऋत्विज्, त्यद्, तद्, यद्, एतद्, युष्मद्, अस्मत्, महत्, धीमत्, भवत्, तादृश्, षष्, पुंस, विद्वस्, चन्द्रमस्, वेधस्, अदस्)
- ५.२.५ हलन्तस्त्रीलिङ्गो (गिर, पुर, इदम्, किम्, तद्, त्यद्, यद्, एतद्, अप, वाच्, दिश, चतुर, अदस्)
- ५.२.६ अजन्तनपुंसकलिङ्गो (वार, चतुर, किम्, इदम्, ब्रह्मन्, अहन्, नामन्, तद्, यद्, एतद्, धनुष्, स्वप्, पयस्, अदस्)

५.३. लकारसहितं तिङन्तक्रियापदज्ञानम्

- ५.३.१. धातोः परिभाषाभेदकरणस्याधारश्च

- ५.३.२. तिङ्बिभक्तेर्ज्ञानम्, पदगतभेदाश्च
- ५.३.३. लकाराणां परिचयस्तेषां कालगतभेदाश्च
- ५.३.४. धातोः सकर्मकाकर्मकद्विकर्मकादिभेदेन वर्गीकरणम्
- ५.३.५. दशगणानां विकरणहितं ज्ञानम्

५.४. रूपसिद्धिप्रक्रिया रूपावलिज्ञानञ्च

- ५.४.१. दशगणस्थानां प्रमुखाणां धातूनां रूपसिद्धिप्रक्रियासहितं रूपावलिज्ञानम्
- ५.४.२. ण्यन्तप्रक्रियाया रूपावलिज्ञानम्
- ५.४.३. सन्नन्तप्रक्रियाया रूपावलिज्ञानम्

५.५. शब्दनिर्माणज्ञानम्

- ५.५.१. कृत्प्रत्ययद्वारा शब्दनिर्माणज्ञानम्
- ५.५.२. तद्धितप्रत्ययद्वारा शब्दनिर्माणज्ञानम्
- ५.५.३. स्त्रीप्रत्ययज्ञानम्

खण्डः ख

प्रकरणं षष्ठम्: संस्कृतभाषाया काव्याध्ययनम्

- ६.१. संस्कृतभाषाया गद्यकाव्याध्ययनम्
- ६.२. संस्कृतभाषायाः पद्यकाव्याध्ययनम्
- ६.३. संस्कृतभाषायाः चम्पूकाव्याध्ययनम्
- ६.४. संस्कृतभाषायां व्यावहारिकं लेख्यज्ञानम्
- ६.५. अन्यभाषातः संस्कृतभाषायामनुवादाभ्यासः

प्रकरणं सप्तमम्: संस्कृतभाषायां रचनाशिल्पम्

- ७.१. पदसङ्गतिः (लिङ्गावचनपुरुषादरार्थबोधिनी)
- ७.२. वाक्यपरिचयः, प्रकाराः, परिवर्तनक्रमश्च
- ७.३. वाक्यसंश्लेषणविश्लेषणम्
- ७.४. वाक्यपरिचयः, प्रकाराः, परिवर्तनञ्च
- ७.५. विधिनिषेधरूपेण वाक्यान्तरणम्

प्रकरणं अष्टमम्: संस्कृतभाषायां व्यावहारिकं लेखनम्

- ८.१. निमन्त्रणामन्त्रणासूचनादिपत्रलेखनम्
- ८.२. वर्धापनशुभकामनाद्यभिव्यक्तिप्रदानशिल्पम्
- ८.३. विविधविषयेषु विज्ञापनलेखनम्
- ८.४. पत्रलेखनं तेषां प्रकाराश्च
- ८.५. विविधविषये प्रतिवेदनलेखनज्ञानम्

प्रकरणं नवम् : संस्कृतभाषायाः परिष्करणोपादानानि

- ९.१. कारकविभक्तिसम्बन्धः
- ९.२. ण्यन्तसन्नन्तयङन्तयङ्लुङन्तनामधातूनां प्रयोगः
- ९.३. लिङ्गानुशासनम्
- ९.४. नित्यबहुवचनबोधकशब्दानां प्रयोगः
- ९.५. संक्षेपीकरणं विस्तृतीकरणञ्च

प्रकरणं दशमम्: संस्कृतभाषायाः शब्दार्थसम्बन्धविमर्शः

- १०.१. शब्दस्वरूपं रूढयौगिकयोगरूढभेदाश्च
- १०.२. शब्दार्थसम्बन्धे वैयाकरणसाहित्यिकदार्शनिकानां मतानि
- १०.३. शक्तिग्रहस्योपायाः
- १०.४. एकार्थकानेकार्थकशब्दानामर्थनिर्णयः
- १०.५. शब्दशक्तिस्तदीया भेदाश्च

विशिष्टीकरण तालिका

विषय : संस्कृत भाषा

तह : माध्यमिक

प्रकरणम्	विषय वस्तु	प्रश्न	अङ्क
	खण्ड क		
१	संस्कृतभाषाया विद्यालयस्तरीयस्य पाठ्यक्रमपाठ्यपुस्तकयोरध्ययनम्	१	१०
२	संस्कृतभाषायाः स्वरूपम्	१	१०
३	संस्कृतभाषाशिक्षणे शैक्षणिकसामग्रीणामुपयोगः	१	१०
४	संस्कृतभाषाशिक्षणे शैक्षणिकयोजनानिर्माणं भाषिकमूल्याङ्कनम्	१	१०
५	संस्कृतव्यकरणशिक्षणम्	१	१०
	खण्ड ख		
६	संस्कृतभाषाया काव्याध्ययनम्	१	१०
७	संस्कृतभाषायां रचनाशिल्पम्	१	१०
८	संस्कृतभाषायां व्यावहारिकं लेखनम्	१	१०
९	संस्कृतभाषायाः परिष्करणोपादानानि	१	१०
१०	संस्कृतभाषायाः शब्दार्थसम्बन्धविमर्श	१	१०
	जम्मा	१०	१००

द्रष्टव्य :

१. पाठ्यक्रम खण्ड क र खण्ड ख गरी दुई खण्डमा विभाजन गरिएको छ ।
२. सामान्यतया खण्ड क बाट सोधिने प्रश्नहरु शिक्षण विधिसँग सम्बन्धित छ ।
३. खण्ड ख बाट सोधिने प्रश्नहरु संज्ञानात्मक तहका हुनेछन् ।
४. प्रत्येक खण्डको लागि अलग अलग उत्तरपुस्तिकाको प्रयोग हुनेछ ।
५. लिखित परीक्षाको माध्यम संस्कृत भाषा हुनेछ ।
६. यो पाठ्यक्रम २०७६/१२/०५ गतेदेखि लागू हुनेछ ।